FELSEFE BUNALIMLARA ÇARE MİDİR?

Bir Felsefi Danışmanlık Denemesi

İlker Altunbaşak

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 1682
KÜLTÜR SERİSİ: 945

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-100-2

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Ayşegül Büşra Paksoy

Kapak Tasarımı: Mahmut Doğan

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: İMAK OFSET BASIM YAYIN SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.
Akçaburgaz Mah. 137. Sok.No: 12 Esenyurt / İstanbul / TÜRKİYE
Sertifika Numarası: 45523 Tel: (0212) 444 62 18

İstanbul- 2021

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

İLKER ALTUNBAŞAK: 1961 yılında doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini İstanbul'da tamamladı. 1985 yılında Gazi Üniversitesinden mezun oldu. İstanbul'da farklı özel orta öğretim kurumları ve vakıf üniversitelerinde İngilizce öğretmeni ve idareci olarak çalıştı. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsünde yüksek lisans yaptı. 2015 yılında, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsünde Felsefe bölümünde yaptığı çalışma ile doktor unvanı aldı. Yazar, yeni bir felsefe yapma tarzı ve alternatif bir danışmanlık türü olma iddiasını taşıyan ve ülkemiz için de yeni olan "Felsefi Danışmanlık" alanında akademik çalışmalar yapmaktadır. Okumakta olduğunuz kitap da böyle bir gayretin sonucudur. Evli ve bir çocuk babasıdır. Halen, İstanbul Medipol Üniversitesinde dersler vermektedir.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ / 13

•

SUNUŞ / 17

•

GİRİŞ / 21

1. BÖLÜM
FELSEFİ DANIŞMANLIK ÜZERİNE

•

Felsefi Danışmanlığın Felsefe Tarihindeki Bazı Öncüleri / 45

•

Felsefi Danışmanlık Nedir? / 54

•

Felsefi Danışmanlığı Psikolojik Danışmanlıktan Ayıran
Özellikleri Nelerdir? / 99

2. BÖLÜM
FELSEFE BUNALIMLARA ÇARE MİDİR?

•

Bir Felsefi Danışmanlık Denemesi Olarak Nermi Uygur'un Felsefi Söyleminde
Bunalım Kavramı / 121

•

Bir Felsefi Danışmanlık Yöntemi Olarak Nermi Uygur'un
Kendi *Bunalımı*yla Hesaplaşması / 139

•

Son Söz / 167

•

Felsefi Danışmanlık Uygulaması Örnekleri / 173

•

Kaynakça / 193

“İnsan olmanın” manasının tartışıldığı, insanın temel bunalımının hâlâ insan kalabilmek olduğu zamanlar için... O gün geldiğinde felsefecilere çok ihtiyaç olacak.

ÖN SÖZ

Felsefe, sıklıkla yaptığım bir betimlemeyle; bir düşünme yolu, bir bilme yolu ve aynı zamanda öteden beri de bir yaşama yolu; felsefe hem kavramsal-kuramsal bir etkinlik hem de yaşama dünyasında karşılığı olabilecek uygulamalar bütünü. Tam da bu noktada sormamız gerekiyor: Yaşama dünyasının, özellikle de insan dünyasının ana bileşenleri ne ya da kurucu ögeleri neler? Bu soruyu bir kez daha felsefece, felsefe diliyle ve bu dilde yerini bulan Felsefi söylem aracılığıyla soralım: İnsan dünyasını kendisi yapan ne ya da nelerdir? İnsan dünyasını kendisi yapan insan davranışları, eylemleri ve ilişkileridir.

Bu dünyada insanlar çoğun farkına varmasalar da ilkin ister istemez kendileriyle, sonra başkalarıyla; başka şeylerle, doğayla, kültür ürünleriyle karşılaşırlar. Bedeniyle dışdünyanın üyesi, parçası olan insan, düşünmesi ve diliyle/söylemiyle hem kendine hem kendisi olmayana ulaşır. Öte yandan kendisi olmayan da onun kendisine bir şekilde ulaşır. Öyleyse insan dünyası benzer ya da farklı türlerden olanların karşılaşma ortamıdır. Özetle insan kendisiyle ve kendisi olmayanla, durum ya da durumlarla karşılaşır ve bunların arasında varlığını sürdürür.

"Karşılaşma" "karşılama"yı, "durum" da "duruş"u kışkırtır. Ardından da çoğun gelen, "karşılaştırma"dır. O zaman da insan dünyasını davranışlar, eylemler, ilişkiler bağlamında durum-duruş ortamında karşılaşma-karşılama-karşılaştırma evreni olarak belirleyebiliriz. Eylem davranış-eylem-ilişki öznesi olarak tüm yapıp etmelerimizin, tüm bağlantılarımızın ana çerçevesi budur.

Dışdünyamız, başka bir deyişle bedenimiz üzerine yükselen düşünmemiz ve dilimiz ya da söylemimizle özneleşiriz ve özne olarak da dışdünya-düşünme-dil birlikteliğinde biliriz ya da bil(e)meyiz. İnsanın özne oluşunun iki boyutu vardır: Bilme öznesi olmak, eylem öznesi olmak; bilen/bil(e)meyen olarak insan ve eyleyen varlık

olarak insan. İnsan çok çeşitli "varlık ilgileri"yle ve yine çok çeşitli "bilme yolları"yla var olana uzanır. Bu uzanışta mesafe kazanmak son derece önemlidir. Her türlü bilme ediminde mesafe kazanma, var olanı "konu", "nesne" haline getirir; ancak bu mesafe kazanmanın nasıl olduğu ve hatta olması gerektiği konusunu da adına "felsefe" dediğimiz düşünsel, dilsel/söylemsel, eylemsel etkinlik yerine getirir. İşte Felsefi danışmanlık da burada sıralanan sonuncu boyutla ilgilidir: Felsefe eylemsel olanla, yaşamsal olanla bağlantısı içinde mesafe kazanmanın gerekli ve yeterli koşullarını mercek altına alır. Bu işin öteki adı "Felsefi danışmanlık"tır.

Felsefi danışmanlık yeni bir ad, ancak yapılan işlemler Eski Çağ'dan beri varlığını sürdürüyor. Filozoflar, aslında öteden beri bilge kişiler olarak yaşama dünyasının kılavuzları, rehberleri, mentörleri, akıl hocaları. 20. yüzyıl felsefenin bu yönünü, insana olan ilginin gün geçtikçe artmasından sonra yeniden keşfetti. İlk ivmelenme yine Avrupa'da, "ben-sen" ya da "sen-ben" ilişkilerinin neredeyse her zaman gündemde olduğu, ancak kimi zaman çekinik, kimi zaman da başat olduğu Avrupa'da başladı. Bu bağlamdaki potansiyel gün yüzüne çıktı, ciddi bir başarım (performans) kendini gösterdi Felsefi danışmanlık alanında.

Ülkemizde de konuyu kurumsal olarak ilk dile getiren Maltepe Üniversitesi oldu. 2004'te, kurucusu olduğum Felsefe Bölümünde lisans programında "Felsefi Danışmanlık" dersiyle, "Çocuklar İçin Felsefe" dersi açıldı. Daha sonra da Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, o zamanki adıyla Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Anabilim Dalında Felsefi Danışmanlık Yüksek Lisans Programı 2012 yılında eğitime başladı. Ancak konu öylesine gündemimizdeydi ki, 2007 yılında doktora düzeyinde de eğitim veren Felsefe Anabilim Dalında Felsefi Danışmanlık içerikli yüksek lisans tezleri hazırlandı.

Dr. İlker Altunbaşak da Felsefi danışmanlık alanında bir doktora tezi yazdı: *Felsefi Danışmanlık ve Nermi Uygur'un Felsefi Söylemi* (2015). Danışmanlığını yürüttüğüm bu çalışma, Türkiye'de bu alanda yapılan ilk doktora teziydi. Bu tez gerçekten özgün bir çalışmaydı. Tez, hem doğrudan doğruya Felsefi danışmanlığa ilişkindi hem de kendi içinde bir uygulamayı barındırıyor, Nermi Uygur'un kendi kendine yaptığı Felsefi danışmanlığın özgün örneğini gözler önüne seriyordu.

Dr. İlker Altunbaşak'ın kaleme aldığı elinizdeki *Felsefe Bunalımlara Çare midir? Bir Felsefi Danışmanlık Denemesi* başlıklı yapıt yukarıda belirtilen bu çok yönlülüğü yansıtıyor. Şöyle ki: İlkin Felsefi danışmanlığın psikolojik danışmanlıktan ve psikoterapiden ne denli farklı olduğunu enine boyuna inceliyor. Ardından da Nermi Uygur örneğinde, danışman-danışan ilişkileri ele alınıyor; en önemlisi de psikolojizme hiç sapmadan, Felsefi danışmanlığı kendisi yapanın ne ya da neler olduğu üzerinde duruluyor. Alanın ünlülerinin deneyimlerinin de dikkate alındığı yapıt, konuya ilişkin alanyazınına (literatür) yaslanarak, Felsefi danışmanlığın kişi-kendisi, kişi-kişi, kişi-grup, kişi-kurum, grup-grup, kurum-kurum ilişkisinde ne denli destekleyici olduğunu ayrıntılarıyla ele alıyor.

Arada olan felsefe, bu duruşuyla, arada olan insanı anlamanın en isabetli, en yetkin aracı ortamıdır. Arada olanlar: Özne olarak insan ve felsefe artık buluşurlar; özne artık felsefeyle, kendini en iyi şekilde yansıtan bu düşünme-bilme-yaşama boyutuyla bir aradadır, Felsefi danışmanlık etkinliğinde. O zaman, Dr. İlker Altunbaşak'ın "Felsefe Bunalımlara Çare midir?" sorusu, bundan böyle, felsefe birikimine, felsefece görmeye dayalı özgüvenle olumlu olarak yanıtlanabilir: Evet, felsefe çaredir, felsefe çağlar boyu hep dendiği gibi, tesellidir.

Prof. Dr. Betül ÇOTUKSÖKEN
Odunluk İskelesi, 30 Ekim 2020

SUNUŞ

50 yaşımdan sonra başıma iki güzel şey geldi. Aslında "başa gelenler" güzel şeyler midir? Doğru bir kullanım oldu mu? Bilmiyorum. Hani öyle diyorlar ya "Sen benim başıma gelen en güzel şeysin" diye, galiba ben de bundan ilhamla böyle dedim.

Nedir bu iki güzel şey? Baba oldum, bir de felsefeyle tanıştım. Aslında başımıza gelenler bir bakıma başımıza iş de açıyorlarsa, bu manada iki güzel şey başa gelmiş de denebilir. Hatta o kadar çok ortak yönleri de var ki.

İkisi de hiç bitmesini arzu etmeyeceğim bir yolculuk; hem de maceralı bir yolculuk.

İkisi de insana sorular sorduruyor. Öyle sorular ki cevapları yok. "Cevap bu" dediğiniz anda bir bakıveriyorsunuz ki, cevaplar yeni sorular olmuş.

İkisinde de zaman zaman "Doğrusu bu galiba" deseniz de, sizin gerçeğiniz/gerçekliğiniz ile hakikat[1] her zaman aynı şey olmuyor.

"Sonunda buldum, doğru bu" deseniz de bu yine de "sizinki" oluyor. Ne çocuğunuza ne de felsefeye hiçbir şey dikte edemiyorsunuz.

İkisi de hiç dinmeyen bir sızı zihninizde, sizi hep düşündüren, dertlendiren.

İki eyleminizde de birileri size hep bir şeyler söylüyor, "Artık o kadar da değil" diyorlar, sizi kınıyorlar, anlamıyorlar ama anlamadıklarını da anlamıyor, yargılıyorlar, herkesin kendi hikâyesi olduğunu hiç düşünmeden veya felsefenin yaptığı gibi anlamaya çalışmadan.

---

[1] "Gerçek/gerçeklik" ve "hakikat" kelimeleri her ne kadar Türkçemizde eş anlamlı olarak birbirinin yerine kullanılsa da ben tümel olana, felsefenin belki en kadim sorusu "Hakikat nedir?" sorusundaki "hakikat" kelimesi ile "gerçek/gerçeklik" kelimeleri arasında bir nüans olduğuna inanıyorum veya bana öyle geliyor. İnsanın kendi dünyasında hakikat sandığı, (postmodernizm tartışmalarına girmemek için "kendi gerçeği demek" istemiyorum) tikel, öznel olana "gerçek/gerçeklik", felsefenin kadim meselesine "hakikat" demeyi yeğliyorum.

Hayatta sevinç de, üzüntü de, kolaylıklar da, zorluklar da birer soru, hayatın bize sorduğu; hem de Felsefi sorular. Bu sorularla, sorunlarla baş etmenin yolu da onlarla felsefe yapmak.

İyi baba olmak için de, iyi felsefe yapmak için de zaten felsefenin de işi olduğu üzere sorular, ama doğru sorulmuş Felsefi sorular, çoğu zaman anlatmak istediğiniz meseleyi açık kılıyor.

İyi baba olmak için felsefenin işini yapmak lazım herhalde; anlamaya çalışmak, sorular sormak, yılmadan, kesin bu demeden, en doğrusu benimki illüzyonuna kapılmadan anlamaya çalışmak.

Baba olma adına sadece çocuk sahibi olmak, felsefe adına felsefece düşünmek, felsefe tarihini veya bazı konuları bilmek, bazı konular hakkında hiç kimsenin kuramadığı cümleleri kurmak, bilmek yetmiyor.

Baba olmak için o yolda yaşamak ve öyle de ölmek gerekiyor, tıpkı yürüme engelli evladını her gün sırtında okula götüren baba gibi veya filozofça yaşayan ve ölen Sokrates gibi.

Bu kitabı kızım için yazdım. Onunla bir gün kısmetse baba-kız karşılıklı çay içip kızımın bana şimdi dediği gibi "soyut konularda" konuşmak, felsefe yapmak için. İçinde ve merkezinde kitapların olduğu bir evde büyüsün, yaşasın ve o kitapların içinde bir de babasından ona hatıra olsun diye yazdım.

Bir daha dünyaya gelsem "çok okur" olmak isterdim; bazen de içimden gelenleri yazmak. O kadar çok şey var ki okuyacak ve yazacak ama hayat kısa.

Kitabım, ülkemizde Felsefi danışmanlık alanında yazılmış ilk telif eser. Ayrıca bu "yeni felsefe" yapma tarzı hakkında kapsamlı ve doğru bilgiye ulaşmak isteyen herkes için de ilk Türkçe kaynak. Meslek hayatımın 36. yılında, ülkemin kültür ve akademik birikimine bir katkım olması umuduyla mutluyum.

Bu toprakların yetiştirdiği bir büyük filozof Nermi Uygur'u rahmetle anıyorum. Onun eserlerinde, her biri ayrı bir "derdin" ürünü denemelerinde "felsefe yapmanın" hazzını tecrübe ettim. Maalesef kendisiyle yaşarken konuşma şansım olmadı. Ama bir kitabı okumak yazarıyla konuşmaksa, kitaplarında hep sohbet halindeydik. Felsefece düşünmeyi ondan öğrendim. Türkçe düşünen, yazan, felsefe yapan bir filozofla tanıştığım için çok mutluyum. Mutlaka okunması gerekiyor. Bilhassa Türkçemizin son yıllardaki halini kendine dert edinenler tarafından.

Değerli hocam, danışmanım, ülkemizin önde gelen felsefecilerinden Betül Çotuksöken'e minnettarım. Doktora programına başladığım ilk günden itibaren hep desteğini hissettim. Kitabıma ön söz yazmasını rica ettiğimde tereddütsüz kabul etme inceliğini gösterdi. Yeni bir felsefe yapma tarzı olarak "Felsefi danışmanlık"la hocam sayesinde tanıştım. Ülkemizde Felsefi danışmanlıkla ilgili ilk ve öncü çalışmalar, kurucusu olduğu Maltepe Üniversitesi felsefe bölümünün öncülüğünde başladı. Değerli hocama her şey için çok teşekkür ederim.

Beni cesaretlendiren, yol gösteren, Prof. Dr. Hülya Şimga, Prof. Dr. Sevgi İyi, Prof. Dr. Zekiye Kutlusoy ve öğrencisi olmak derslerini takip etme şansına sahip olduğum bir filozof, İonna Kuçuradi'ye çok teşekkür ederim.

Okumak ve yazmak malum yalnızlığı gerektiren iki eylem. Kendi başınıza kalmanız gerekiyor ki ben de ne çok severim. Fakat insanın ailesi olunca, şükür var, işler biraz zorlaşıyor doğal olarak. Ben gerektiğinde hep kendi başıma kalıyorum. Ama hiç yalnız kalmadım. Eşim hep benimle. İyi ki var.

Babamı hep gazete okurken gördüm. Acele gittiği için onu çok tanıma fırsatım olmadı ama okumayı severdi denir. Ondan bana iki kitap kaldı. Biri sigarasından düşen külün yaktığı sayfalarıyla, Cemal Süreya'nın çevirisiyle, Miguel Angel Asturias'ın *Yeşil Papa* adlı kitabı. Diğeri de kapağında "Gazi M. Kemal" yazan ve Ata'nın imzası bulunan, orijinal diliyle, eski bir *Nutuk* nüshası.

Canım anam "okumamı" çok isterdi. "Oku oğlum" derdi. Elinden geleni yaptı. Oğlunun bir kitabı olduğunu görseydi ne çok sevinirdi rahmetli.

Onları rahmetle anıyorum.

Kızım, sen de çok oku, olur mu?

İlker Altunbaşak
Mart 2021 / Erenköy

GİRİŞ

Avrupa'da seksenli yılların başında, felsefeyi eskiden olduğu gibi, sıradan insanın yaşam dünyasıyla tekrar ilişkilendirmeyi hedefleyen yeni bir felsefe yapma tarzının ortaya çıktığını görüyoruz: Felsefi Danışmanlık. Aslında felsefeyi insanla, onun yaşamıyla buluşturma, bir başka deyişle, felsefe ile hayatın içindeki insanın dertleri veya kendisine dert edindikleri arasında köprü kurma çalışmaları, Felsefi danışmanlıktan daha önce uygulamalı etik (iş etiği, tıp etiği vb.) alanında başlamıştı. Fakat son 40 yıldır felsefeyi insanla yakınlaştırma çabaları içinde hiç kuşkusuz en öne çıkanı, birçok kişisel *sıkıntının/sorun*un mahiyeti bakımından 'Felsefi' olduğunu varsayan Felsefi danışmanlık olmuştur. Felsefi danışmanlık, ilk kez uygulanmaya başlandığı günlerden itibaren, bireyin her günkü hayatında karşılaştığı *sıkıntılarla/sorun*larla[2] başa çıkmasında felsefece

[2] Bu kitap boyunca *sıkıntı/sorun* kelime çiftiyle çok sık karşılaşacaksınız. Bu sebeple aşağıdaki bilgiyi tez elden vermenin doğru olacağını düşündüm. Öncelikle belirtmem gerekir ki Felsefi danışmanlık literatürünün neredeyse tamamı (felsefi danışmanlığın kurucusu olarak görülen Gerd Achenbach'a ait Almanca dilinde yazılmış makaleler haricinde) İngilizce veya ben sadece İngilizce metinlere ulaşabildim. Bu metinlerde Türkçede çoğu zaman *sorun* kelimesiyle ifade edilen/edilebilen durumlarda bazen İngilizce *predicament* bazen *problem* kelimeleri hatta zaman zaman da her ikisi de kullanılıyor. İngilizce *problem* kelimesini dilimize çevirmek zor değil. Zaten bu kelime malum Türkçede de *sorun* anlamında kullanılıyor. Fakat *predicament* kelimesini Türkçeye çevirirken biraz zorlandım. Ulaşabildiğim İngilizce-Türkçe sözlüklerde *predicament* kelimesi için genellikle 'açmaz, çıkmaz, kötü vaziyet, badire, ikilem, bela, tatsız durum' gibi Türkçe karşılıklar verilmişti. Her ne kadar felsefi danışmanlar yukarıda sayılan her bir durum için danışanlarına yardım etme iddiasına sahiplerse de bu kelimeler bütün bir metinde genel bir manayı ifade etmek için yeterli değildiler. *Predicament* kelimesini İngilizce sözlük ve kaynaklarda incelemem sırasında *sıkıntı* kelimesini düşündüm. Acaba *sıkıntı* ve *sorun* kelimeleri arasında fark neydi? İngilizce metinlerde kullanılan *predicament* kelimesi için *sıkıntı* karşılığını kullanmak okur için orijinal metinlerde *predicament* kelimesiyle hedeflenen manayı verir miydi? Bu noktada TDK sözlüğü imdadıma yetişti: Sıkıntı *a.* 1. İşsizlik, tekdüzelik,

düşünmenin katkısı olacağına inanan Felsefi danışmanlar tarafından psikolojik danışmanlığa alternatif bir danışmanlık türü olarak görülmektedir. Peki ama felsefenin *böylesi bir işlevi yerine getirebileceğine ilişkin düşüncenin kaynağı nedir?* Felsefi danışmanlığın yeni bir danışmanlık türü olabileceği iddiasında olan Felsefi danışmanların bu sorunun cevabını vermeleri gerekir. Felsefi danışmanlar açısından aslında bu sorunun cevabı çok açıktır. Çünkü onlar için, Felsefi danışmanlık, eski bir Felsefi geleneğin devamı olarak düşünülebilecek yeni bir felsefe yapma tarzıdır. Örneğin, Sokrates, kendisine ait bir sorgulama tekniğiyle, Felsefi danışmanlık bir yana, günümüzde psikolojik terapilerde kullanılan bir sorgulama biçiminin, 'Sokratik Sorgulama' tekniğinin isim babasıdır. Sokrates Agaro'da[3] karşılaştığı Atinalılarla, gündelik hayatlarını ilgilendiren konularda *felsefe yapar* ve onları doğru bilgi olarak kabul ettikleri üzerinde yeniden düşünmeye yönlendirerek, bu bilgilerin geçerliliğini yine onlara sorgulatırdı. Günümüz Felsefi danışmanları tarafından da benimsenen bu soru sorma tekniği ile Sokrates, modern Felsefi danışmanlık uygulamalarına öncü olmuş filozoflar arasında anılır.[4] Yine, Felsefi

---

bezginlik vb. sebeplerden doğan ruhsal yorgunluk, cefa, eziyet: *İçinin sıkıntısını mümkün mertebe gizlemeye çalışarak, dereden tepeden konuşarak oyalandı.* (P. Safa) 2. Bir bozukluğun, karışıklığın sebep olduğu etkili ve sürekli yorgunluk, mihnet: *Sıkıntı ve ızdırapla sağa sola döndüm.* (A. Gündüz) 3. Yokluk ve parasızlığın yol açtığı geçim darlığı: *İhtiyarın bir para sıkıntısı içinde olduğunu o söylemeden ben keşfetmiştim.* (S.F. Abasıyanık) 4. Bulunmama durumu: *Yüklü servetini cömertçe harcamaması nedeniyle piyasada para sıkıntısı baş gösterdi.* (İ.O. Anar) Özellikle de sözlükte *sıkıntı* kelimesi için verilen son karşılıklar ve Burhan Felek'e ait örnek cümlede aradığım kelimenin *sıkıntı* olduğuna kanaat getirdim: 5. *mec.* Sorun, mesele, sendrom, problem: *Atatürk öldüğü zaman Türkiye'nin ufak tefek sıkıntılar dışında hiçbir büyük problemi yoktu.* B. Felek. Bu cümlede *sıkıntı* ve *problem* kelimeleri birlikte farklı bir anlam için kullanılmıştı. Aradığımı bulmuştum galiba. Örneğin, evlilik hazırlıkları yapan bir çiftin "nikâh ne zaman" sorusuna verecekleri "bazı sıkıntılarımız var" ile "bazı sorunlarımız var" cevaplarının bizde çağrıştıracağı farklı anlam veya oluşturacağı farklı düşünceler, bende *sıkıntı* ve *sorun* kelimelerinin aynı metin içinde farklı anlamlarla kullanılabileceği sonucunu doğurdu. Umarım *sıkıntı* kelimesi İngilizce *predicament* için doğru bir seçim olmuştur ve okurda İngilizce metinlerdeki *predicament* kelimesiyle aynı anlamı çağrıştırır.

[3] Antik Yunan kentlerinde, şehirle ilgili politik, dini, ticari her türlü faaliyetin gerçekleştiği, tüm kamu binalarının etrafında sıralandığı halka ait geniş açık alan.

[4] Sokrates'in muhatabını duraksatması, şaşırtması ve kendi söylediği üzerine düşündürtmesi, o ana kadar bir konu hakkında doğruluğundan emin olduğu

danışmanlık uygulamaları olarak nitelendirebileceğimiz örneklerle, Eski Çağ'da Yunan ve Roma felsefelerinde karşılaşıyoruz. Kinikler, Stoacılar veya Epikurosçular felsefeyi soyut kuramlar bütünü olmak yerine, yaşama sanatının öğretilmesi olarak görürlerdi. Söz konusu felsefe okullarının öğretilerini benimsemiş filozoflar, öğrencilerine ve çevrelerindeki diğer kişilere acıdan kurtulup mutluluğa ulaşacakları bir yaşam biçimi vaz'etmek gayretindeydiler. Amaçları, insanlara hem düşünmelerinde ve hem de hayatlarında rehberlik edecek bir yöntem öğretmekti.[5] Bu çerçevede, bireyleri doğru bir yaşam biçimine yönlendirmek ve onlara kişisel '*sıkıntılarıyla/sorun*larıyla nasıl baş edeceklerini öğretmeyi amaç edinen Eski Çağ felsefe okulları, Felsefi danışmanlık uygulamalarının ilk örnekleri olarak düşünülebilir.[6] Bunun yanı sıra, bazı Felsefi akımların, psikolojideki çeşitli terapi yaklaşımlarına kaynaklık etmesi, örneğin, kaynağını Varoluşçu Felsefe'den alan Varoluşçu Terapi, Gestalt Terapisinin fenomenolojik ve Rasyonel Emotif Davranış Terapisinin Stoacı temelleri[7] felsefenin alternatif bir danışmanlık tarzına temel oluşturabileceği konusunda Felsefi danışmanları yüreklendirmiştir. Evet, felsefe eskiden olduğu gibi bugün de bireyin günlük hayatında karşılaştığı '*sıkıntıların/sorun*ların üstesinden gelmede ona yol gösterici olabilir; ama *nasıl*? Başka bir deyişle, *felsefe, bütün o kavramsal ve kuramsal ağırlığıyla, insanların kişisel ve toplumsal ilişkilerinde yaşadıkları sıkıntılar, hayatın her aşamasında karşılaşılabilecek bunalımlar, örneğin; aile içi çatışmalar veya herhangi bir konuda yaşanan karar verme zorlukları gibi somut, bizzat hayatın içinden sorunlarla nasıl ilişkilendirilebilir? Başka bir açıdan kavram felsefesi ile yaşam felsefesi arasındaki gerilim nasıl giderilebilir?*

---

düşünce ve inançlarında şüpheye düşürmesi ve bir eleştiri süreci başlatması bakımından benim için de en azından yönteminin modern felsefi danışmanlıkla benzerlikler içerdiğini söylemek mümkündür. Fakat felsefi danışmanlığın nihai amaçları ve gerçekleştirilmek istenen sonuç açısından soru işaretleri barındırmaktadır. Bir sonraki bölümde bu konuyu bir dipnotta ele alacağım.

5 Pierre Hadot, *Yaşam İçin Felsefe*. Çeviren: Kağan Kahveci, İstanbul 2012: Pinhan Yayıncılık.

6 Ran Lahav and Maria Da Venza Tillmanns, *Essays on Philosophical Counseling*. Lanham 1995 University Press of America.

7 Michael Schefczyk, *Philosophical counselling as a critical examination of life- directing conceptions*. R. Lahav and M. Tillmanns (eds) Essays on Philosophical Counseling içinde (ss. 75-84) Lanham 1995: University Press of America.

Felsefi danışmanlara göre bütün yapılması gereken, felsefeyi sıradan insanla buluşturmak, onun hayatında felsefeye bir yer açmaktır. Bunun için de çok uzun bir zamandır öncelikli olarak kuramsal çalışmalara yönelen ve akademik bir disiplin haline gelmiş olan felsefeyi içinde bulunduğu o 'Fildişi Kule'den, hayat gailesi içindeki insanların arasına indirmek, geçmişte olduğu gibi, felsefe yapmanın aynı zamanda bir yaşam tarzı olduğunu hatırlamak, onun 'teselisini' tekrar canlandırmak ve hayata geçirmek gerekmektedir. Bu da felsefe içinde ancak yeni bir *felsefe yapma* biçimi ile başarılabilir. Şöyle ki; Batı felsefesi tarihinde ortaya çıkan Felsefi yaklaşımların büyük bir çoğunluğu öncelikle hayatın, doğrunun, hakikatin ne olduğu hakkında kuramlar oluşturmak ve var olanları da değerlendirmek amacını gütmüştür.[8] Böyle olunca da felsefe tartışmaları hep dünyanın 'hakkında' olagelmiş, filozof ve onun söylemi, dünyanın içinden değil de onun 'hakkında' olunca, doğal olarak filozof da dışarıdan bir gözlemci haline gelmiştir. Buna bağlı olarak da örneğin, filozoflar dile getirdikleri 'hakikat' kavramının, varlıkla, var olanla ne ölçüde örtüştüğü açısından değerlendirilmişlerdir. Ama felsefe insanın günlük hayatında eskiden olduğu gibi tekrar bir yer edinecekse, felsefenin merkezinde günlük hayatını sürdüren insanın meseleleri olmalı, felsefe bu sıradan insandan yola çıkmalıdır.[9] İşte bu yeni felsefe yapma tarzının, Felsefi danışmanlığın, vaadi budur. Felsefi danışmanlığın bakış açısından Felsefi düşünce ve insanın yaşamı birbirinden ayrılamaz. Felsefe kadim meseleleri hakkında kuramlar oluşturmak çabalarının yanı sıra, artık yaşamla da süregiden bir diyalog olduğunu hatırlamalıdır.[10] 'Felsefi söylem mi?' yoksa 'felsefenin kendisi mi?', bir başka deyişle, kavram felsefesi ile yaşam felsefesi arasındaki seçimlerini ikinciden yana kullanan Felsefi danışmanlar için *felsefe yapma*nın amacı; kuramlar ileri sürmek, felsefe tarihindeki sorulara cevaplar aramak veya yalnızca akademik

---

[8] Ran Lahav, *Philosophical Practice: Have we gone far enough?* Practical Philosophy 2008, 9 (2), 13-20.

[9] Ran Lahav, *Philosophical Practice as Contemplative Philosophy*. Practical Philosophy 2008, 8.

[10] Ran Lahav, *Philosophical Counseling and Existential Therapy: On the Possibility of a Dialogue between the Fields*. Journal of the Society For Existential Analysis 1997, 9, 129-145.

felsefenin içinde olanların bilgi sahibi olduğu veya anlayabilecekleri tartışmaları sürdürmek değildir.

Felsefi danışmanlar *felsefe yapma*yı, bireylerin anlam ve düşünce dünyalarında gönüllü bir yolculuk, bir arayış, onların yaşam-dünyalarını ilgilendiren değerler, değer-atfetmeler, anlam üretmeler, kavramsal çerçeveler, eylem kalıpları, inanışlar, kavrayışlar, davranışlar, tutumlar, kararlar, kısaca *dünya-hayatgörüşleri*nde[11] yine kendilerinin

[11] 'Dünyagörüşü' veya 'dünya-hayatgörüşü' kavramları üzerinde biraz durmak gerekiyor. 'Dünyagörüşü' kavramı alanın en üretken felsefi danışmanlarından biri olan Ran Lahav'a ait. Lahav 'dünyagörüşü' kavramı için İngilizce metinlerde 'worldview' kelimesini kullanır. Ben de bu kavramı Türkçeye 'dünyagörüşü' olarak çevirdim. İlk başta bir sıkıntı görünmüyordu. 'Dünyagörüşü' kelimesi dilimizde de var. Fakat gerek felsefede bazı filozofların (Dilthey, Marx, Jaspers) dilinde yüklendiği anlamlar ve bizim için belki de en önemlisi ülkemizde bu deyimin çağrıştırdıkları ile felsefi danışmanlıkta sahip olduğu anlam arasındaki farkları dikkate almak gerekiyordu. Bu kavram "benim dünyagörüşüm" veya "yazarın dünyagörüşü" gibi ifadelerde dilimizde daha ziyade dar kapsamda ideolojik bir mana da taşır. Bu her zaman böyle midir? Bir insanın 'dünyagörüşü' onun yalnızca ideolojisini mi kapsar? İnsanın kendi yaşam deneyimlerinden kalkan bir dünyagörüşü olamaz mı? (ki Lahav'ın bu soruya cevabı "evet" olur çünkü 'dünyagörüşü (worldview) derken bunu kasteder) Bu ayrı bir tartışma konusudur. İlgilenenler için Nermi Uygur'un dilimizde bu konuda yapılmış belki de tek çalışma olan *Dünyagörüşü* (1963) isimli eseri okunmaya değerdir. Uygur bu eserinde "özel gereksinimlere duyarsız kalan toptancı dünya-anlayışlarının bir yerden sonra türlü bakım ve onarımlar gerektirdiği" inancını taşır. Uygur'un deyimiyle "toptancı dünya-anlayışları"mızı biraz onarmak ve felsefi danışmanlıkta kullanılan 'dünyagörüşü' kavramına yaklaşmak için yine Uygur'un *Dilin Gücü* (2012) isimli eserinden 'dünyagörüşü' tanımı ile ilgili bir alıntı yapmak istiyorum. "Dünyagörüşüyse" diyor Uygur, "ya tek insanın ya da insan öbeklerinin evreni, tümüyle dünyayı 'algılayışlarına' verilen addır. Dolayısıyla 'dünyagörüşü': başta kendisi, insanın kendisini ve çevresini, kendi yapıtları ile doğada bulduklarını, canlı cansız ve daha başka çeşitten herşeyi, kısaca söylendikte çepeçevre varlığı bilip değerlendirdiği, öğrenip işlediği bakış açısı, bu açının 'dünya' kavramında kuşattığıdır." Ben de 'dünyagörüşü' kavramının tanıdık dar ideolojik yüklerinin dışında da bir anlamda kullanılabileceğini düşünmemle birlikte yine de kelimenin çevirisinde başka alternatifler aradım. 'Hayatgörüşü, hayat anlayışı, hayat felsefesi (ki felsefenin bu tarz kullanımları bazen "felsefe" olmaktan çıkabiliyor) hayat düşüncesi, yaşamgörüşü düşüncesi gibi. Fakat bir yandan da kendimi asıl metne sadık kalmak zorunda hissediyordum. En sonunda James A. Tuedio'nun felsefi danışmanlıkla ilgili bir konferansta (Philosophical Counseling as a Window, California State University, 1998) yapmış olduğu bir konuşmasında (Philosophical Counseling as a Window on The Abstract Realities of Everyday

etkin olarak rol aldığı, ortak olduğu bir değişim süreci olarak düşünürler. Böylesi bir felsefe yapma tarzı, aynı zamanda, Felsefi danışmaların 'danışmanlık yöntemi' hakkında da bize ilk ipuçlarını vermektedir. O halde, Felsefi danışmanlığın farklı bir felsefe yapma tarzı ve hatta alternatif bir danışmanlık türü[12] olabileceği ön kabulüyle, sorularla yolumuza devam edelim.

Şimdi, diğer yanda da, zaten başarıyla uygulanan ve danışmanlık çalışmalarını da tekelinde bulunduran psikolojik danışmanlık/psikoterapi var. O halde *Felsefi danışmanlık, psikolojik danışmanlığa alternatif olarak "ben de varım" diyorsa, bir danışmanlık pratiği olarak bu yeni felsefe yapma tarzını farklı kılan nedir*? Felsefi danışmanların bu soruya ilk cevabı, bu danışmanlık türünün 'Felsefi' olduğudur. Ama bu cevap da hemen başka bir soruyu akla getirir: *Felsefi danışmanlığı 'Felsefi' yapan nedir?* Kate Mehuron, felsefe için "hayatla kurulan bir diyalog" der.[13] Benzer şekilde Felsefi danışmanlar için de sorunlarımız, aslında hayatın bize sorduğu Felsefi sorulardır. Kişisel sorunlarımızın temelinde yatan da bizim bu sorulara verdiğimiz cevaplardır çünkü cevaplarımız bizim hayat felsefemizin dışa yansımasıdır.

Böyle olunca da bizi etkileyen veya yaşamımızı ilgilendiren, örneğin etik veya varoluşsal sorunlarımızın bir bölümünün kaynağı 'kendi felsefemizdir' diyebilir miyiz?

Felsefi danışmanların bu soruya cevabı şüphesiz "evet" olur ve bu sorunlarla yüzleşmenin yolu da *felsefe yapmak*tır ki Felsefi danışmanlıkta da yapılan budur. Danışman ve danışan çoğu zaman insanların gözlerinde canlandırdıkları bildik hasta-terapist veya danışan-danışman ilişkisinden uzak, karşılıklı, birlikte *felsefe yapar*lar. Burada *felsefe yapma* kavramına dikkat çekmek istiyorum. Felsefi danışmanlık sürecinde danışan ve danışman arasında gerçekleşen diyalog

Life) kullandığı 'hayat-dünya (life-world) kelime çiftinin kavramın bizde uyandırdığı anlamı genişleteceğini düşündüm. Fakat Lahav'a ait bölümlerde yine mümkün olduğunca 'dünyagörüşü' kelimesini kullanmaya gayret edeceğim.

[12] Shlomit C.Schuster, *Philosophy Practice: An Alternative to Counseling and Psychotherapy*. London 1999: Praeger.

[13] Kate Mehuron, *Supervision and Case Notes in Philosophical Counselling Practice*. Philosophical Practice: Journal of the American Philosophical Practice Association, 2009, 4 (2) 467-474.

için *felsefe yapma* kavramı kullanılıyor. Felsefi danışmanlar 'felsefe' kelimesi yerine kelimenin fiil hali *felsefe yapma*yı özellikle kullanırlar. Bundan amaçları, Felsefi danışmanlık sürecinde, danışanlara ne yapmaları, nasıl davranmaları, ne gibi bir yol izlemeleri gerektiğiyle ilgili onlara yol gösterecek, önceden düşünülmüş hazır reçetelere veya bazı hazır Felsefi öğretilere başvurulmadığını vurgulamaktır. Felsefi danışmanlık bağlamında *felsefe yapmak,* bireylerin *dünya-hayatgörüşler*inin eleştirel bir biçimde sorgulanmasıdır. Danışman ile danışan arasında yapılan felsefenin içeriğini bütün yönleriyle danışanın yaşam-dünyası oluşturur.

Bu *felsefe yapma* sürecinde danışan açısından hayata geçen *Felsefi kendini-soruşturma* (philosophical self-investigation) sonucunda, danışanın, *sıkıntılarına/sorunlar*ına kaynaklık ettiği düşünülen *dünyagörüşü*[14] *sistem/ilkeler*[15], *yaşam soruları*[16], *yaşam ilkeleri*[17] veya *hayatı yönlendiren kavrayışlar*ının[18] danışanın yaşam deneyimlerinde ortaya çıkan ve somut etkilere sebep olan yönleri deşilir. Su üstüne çıkarılmak istenen ve eleştirel olarak sorgulanan, danışanın hayatı kavrayışı, anlam dünyası, anlamlandırmaları, değerlendirmeleri, düşünce kalıpları, varsayımları veya önyargılarıdır.

Peki, danışanın sıkıntılarının/sorunlarının bu türden bir felsefe yapma etkinliği sürecinde ele alınış biçimi nasıldır?

Felsefi danışmanlıkla ilgili yayınlar ve danışmanların çalışmaları gözden geçirildiğinde, her ne kadar aralarında yaklaşım, yöntem ve uygulamada anlayış farkları gözlemlense de, bütün Felsefi danış-

---

[14] Ran Lahav, A *Conceptual Framework for Philosophical Counseling: Worldview Interpretation*. R. Lahav & M.d.V. Tillmans (Eds.), Essays on philosophical counseling içinde (s. 3-24). New York1995: University Press of America.

[15] Ben Mijuskovic, *Some reflections on philosophical counseling and Psychotherapy*. R. Lahav & M.d.V. Tillmans (Eds.), Essays on philosophical counseling içinde (ss.101-120). New York 1995: University Press of America.

[16] Anette Prins-Bakker, *Philosophy in marriage counseling*. R. Lahav & M.d.V. Tillmans (Ed.), Essays on philosophical counseling (ss. 135-151). New York, 1995, University Press of America.

[17] Nermi Uygur, *Bunalımdan Yaşama Kültürü*. İstanbul 2006: YKY.

[18] James A. Tuedio, "Philosophical Counselıng As A Wındow On The Abstract Realıtıes Of Everyday Life" California State University 1998, Stanislaus Philosophical Counseling as a Window bildirileri.

manların ortak hareket noktası, felsefenin çok temel bir işi olan 'kavramlarla hesaplaşma'dır. Kavramlara yüklenen anlamlar üzerinden yürütülen tartışmalar, danışanların *Felsefi anlama*larını (philosophical understanding) ortaya çıkarmaları, *dünya-hayatgörüşleri*nde kendilerinin de bilmediği, kendilerine de gizli kalmış yönleri *apaçık* görmeleri ve buna bağlı olarak da *sıkıntılarının/sorunlar*ının kaynağına inip, onlarla yüzleşmeleri ve baş etmeyi öğrenmeleri amacıyla yapılır. Dolayısıyla, örneğin, bir sorunun kaynağını kişinin hayatının geçmişte kalmış bir anında veya danışanın duygu durumlarında aramak yerine Felsefi danışmanlar, danışanların sıkıntı/sorunlarının nedenlerini Felsefi düşünme araçlarını kullanarak anlamalarına yardım ederler ki bunlar arasında; dünya-hayatgörüşü yorumu, varoluşçu analiz, eleştirel düşünme, dilbilimsel ve kavramsal analiz, empatik dinleme, kavram analizleri veya fenomenolojik soruşturmalar gibi yöntemler sayılabilir. Şöyle ki, kişinin ailesi, kendisi ve mesleği ile ilgili sorunlar veya kişinin etik ve varoluşsal sorunları, bir Felsefi danışmanlık uygulamasında "arkadaşlık nedir?", "kişinin ailesine, arkadaşlarına veya mesleğine olan sevgisinin anlamı nedir?", "kişinin ailesine ve çevresine olan ahlaki yükümlülüğü ne anlama gelir?" gibi kaynağını deneyden almayan, kişisel olmayan, genel kavramsal analizler, aslında kısaca, 'doğru sorulmuş felsefe sorularıyla' ele alınır.[19]

Felsefi danışmanlık çalışmaları ne zaman başladı?

Modern Felsefi danışmanlık uygulamaları ilk kez Almanya'da 1981 yılında Gerd B. Achenbach tarafından başlatılmıştır. Achenbach, 1982 yılında sadece on üye ile ilk Felsefi danışmanlık derneğini kurmuştur. Derneğin dergisi *Agora* ise 1987 yılında yayın hayatına başlamıştır. Dernek halen Avusturya, Hollanda, İsviçre, Norveç, İtalya, Kanada, İsrail ve Güney Afrika'dan üyelerle etkinliğini devam ettirmektedir. Almanya'daki çalışmalar çok geçmeden Hollanda'da ilgi çekmiş, 1984 yılında Amsterdam Üniversitesinde okuyan bir grup felsefe öğrencisi, Gerd Achenbach'ın da etkisiyle kendilerini Felsefi danışmanlık konusunda geliştirerek, Felsefi danışmanlıkla ilgi-

[19] Felsefi danışmanlar duygu durumları ve patolojik etkenlerin varlığını kabul eder ve bunları psikolojinin ve psikiyatrinin alanına bırakır. Fakat bu konuda farklı düşünen felsefi danışmanlar da vardır. Sonraki bölümlerde bu konu tartışılacak.

li çeşitli kuramsal konuları tartışmaya başlamışlardır. 1987 yılında grubun da üyesi olan Ad Hoogendijk Hollanda'daki ilk Felsefi danışmanlık çalışmalarını başlatmıştır. 1987 yılında *Hotel de Filosoof* (Filozof Oteli) Amsterdam'da açılmıştır. Ida Jongsma burada grup etkinliklerini başlatmıştır. Şu anda Almanya, Fransa, Hollanda, İngiltere ve Amerika'da Felsefi danışmanlık kuruluşları etkinliklerini sürdürmektedirler. Amerika Birleşik Devletleri'nde Felsefi danışmanlar akademik bir kuruluş olan The American Society for Philosophy, Counseling, and Psychotherapy (ASPCP), mesleki kuruluşlar, The American Philosophical Practitioners Association (APPA) ve The American Philosophical Counseling Association (APCA) bünyesinde çalışmalarına devam etmektedirler. Bunun yanı sıra Norveç, İsrail, Kanada ve Güney Afrika'da Felsefi danışmanlar bireysel olarak çalışmalarına devam etmektedirler. İlk uluslararası Felsefi danışmanlık konferansı 1994 yılında Kanada'da British Columbia Üniversitesinde yapılmıştır.

Felsefi Danışman Nasıl Olunur?

Bütün ülkelerde geçerli statüye sahip Felsefi danışmanlık eğitimi veren kurumlar veya sertifika programları şu an için hâlâ çok yaygın değil. Almanya, Hollanda, İngiltere ve Amerika'daki çeşitli Felsefi danışmanlık kuruluşlarının düzenlediği bazı kurslar veya atölyeler olsa da bunlar da herhangi bir yasal statüye sahip değiller.[20] Felsefi danışmanlık üzerine üniversite bünyesinde ilk ders, 1993 yılında, Ran Lahav tarafından, İsrail'de Haifa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Okulunda lisansüstü bir ders olarak danışmanlık bölümünde başlatıldı. Daha sonra aynı dersler felsefe bölümünde de verilmeye başlansa da, yine Felsefi danışmanlık sertifikası veya eğitimi açısından geçerli değildir. Günümüzde Felsefi danışmanlık adına bir yönetmelik veya hukuki kısıtlamaları içeren, her ülke için genel geçer yazılı bir metin henüz bulunmuyor.[21] Mesleğin gelişmesi ve yaygınlaşma-

[20] Platon'un diyaloglarında, Sokrates'e sordurduğu sorularla, felsefi danışmanların felsefe yapma sürecinde kullandıkları soru tekniği arasındaki benzerlikler, bir felsefe sorusunun özellikleri bağlamında daha sonra ele alınacak.

[21] Halen ABD'de her ikisi de felsefi danışmanlık eğitimi veren iki kuruluş var. Biri *Ulusal Felsefi Danışmanlık Derneği* (National Philosophical Counseling Association,

sı ile birlikte bu durum da hiç şüphesiz değişecek. Şimdilik, Felsefi danışmanlar arasında bu iş için gerekli şartların (tecrübe, eğitim) ne olacağına dair genel bir fikir birliği de yok.[22] Böyle olunca da Felsefi danışmanlar eğitim ve deneyim bakımından farklı özelliklere sahip olabiliyor.[23] Günümüzde bu danışmanlık türünde çalışan veya çalışmak isteyenler genellikle, felsefede doktora veya yüksek lisans derecesine sahip olanlar, bir Felsefi yaklaşımı kendi uygulamalarına katmak isteyen ruh sağlığı uzmanları, felsefe öğrencileri veya psikoloji alanında bir kariyer izleyen öğrenciler arasında daha yaygın.

Felsefi danışmanlıkla ilgili literatür, danışmanların yaklaşım ve yöntemlerini açıkladıkları makale ve kitaplar, farklı Felsefi danışmanlık kuruluşlarının dergilerinde yayın yapan danışmanların görüşleri gözden geçirildiğinde, tek bir yöntem veya kuram yerine birbirleriyle ilintili çok çeşitli yaklaşımlarla karşılaşırız. Aslında hemen hemen bütün disiplinler, önceden belirli bir tanıma bağlı kalmadan gelişirken, benzer farklılıkları gösterirler. *Peki, bu çeşitlilik bir sorun olarak görülmeli mi?* Michael Heath'e göre Felsefi danışmanlıkta görülen bu farklılıklar bazı sorunlar doğursa da, bu durum Felsefi danışmanlıkta bir bütünlük olmadığı anlamına da gelmez.[24] Cris

NPCA) ve diğeri Amerikan Felsefe Uygulayıcıları Derneği (American Philosophical Practitioners Association APPA). NPCA, hem uzaktan eğitim programı hem de canlı eğitim atölyeleri sunmaktadır. Bu eğitim programlarından herhangi birine hak kazanmak için, en azından felsefe veya psikolojik danışmanlık alanında yüksek lisans derecesi olmalıdır.

[22] Psikolojik danışmanlık ve psikoterapinin aksine felsefi danışmanlık hukuki olarak tanınmış bir danışmanlık uygulaması değil. Bunun yanında, psikolojik danışmanlık ve psikoterapi için, ülkelere göre değişse de her türlü danışmanlık ve terapi uygulamaları için sınırlamalar getiren ve bu konularda çalışacak kişilerin vasıflarını belirleyen yönetmelikler var.

[23] Örneğin NPCA, psikolojik ve felsefi danışmanlığın birbiriyle ilişkili olduğunu iddia ediyor. NPCA, felsefi ve psikolojik danışma biçimlerinin, insanların yaşam sorunlarını çözmeye yardımcı olmak için birbirlerini tamamlayıcı ve karşılıklı olarak destekleyici bir yol olduğu görüşünde. Buna karşılık APPA, felsefi danışmanlığın psikolojik danışmanlıktan farklı olduğunu ve hatta kendi türünde bir danışan profiline sahip olduğunu iddia etmekte. APPA şunu ileri sürüyor: Her kişisel sorun bir akıl hastalığı değildir. Fiziksel olarak hasta veya duygusal olarak kendinizi sıkıntılı hissediyorsanız, bir doktora görünün. Fakat eğer hayatınızı incelemek istiyorsanız, bir felsefi danışmana başvurun.

[24] Michael Heath, (1998). *Articulation as therapy: Charles Taylor's ontology and philosophical counseling*. Eidos: The Canadian Graduate Journal of Philosophy,

Mace, bu farklılıkları alanın henüz "bebeklik" döneminde olmasına bağlar.[25] Benzer anlamda, Richard Sivil'e göre de Felsefi danışmanlık düşüncesi ve uygulamaları, bütün bir felsefe tarihini göz önünde bulundurduğumuzda henüz 'acemilik' dönemini yaşamaktadır.[26] Ancak Warren Shibles, Felsefi danışmanlık için kötümser bir tablo çizer. Şöyle ki Shibles'a göre Felsefi danışmanlık "tanımı, uzmanlık alanı ve amacı bakımından bir şaşkınlık hali" yaşamaktadır; hatta asıl mesele, farklı yaklaşımlar düşünüldüğünde, bu alanın adından başka da bir ortak tarafının var olup olmadığı konusudur.[27] Felsefi danışmanlar bu yeni disiplin için bir bütünlük oluşturma adına yaklaşımlar arasında daha fazla paralellikler ortaya koymak isteseler de bu çaba önemli olmakla beraber, bir o kadar da zordur. Donald Robertson değişik bir bakış açısıyla bu zorluğun, yani bir görüş birliğine varmanın, felsefenin doğasından kaynaklandığını ileri sürer.[28]

Bir kuram birliğinin gerekliliği konusunda en dikkat çekici ve Felsefi danışmanların yaptıkları işin devamı açısından üzerinde önemle düşünmeleri gereken en hayati uyarı Christian Perring'den gelir. Ona göre, eğer herhangi bir Felsefi kuram genel olarak kabul edilmezse, Felsefi danışmanlar, hangi kuramın doğru olduğunu bilemeyecekleri için bir sorunla karşılarına gelen insanlara ne söylemeleri, nasıl davranmaları gerektiği konusunda başvuracakları kuramsal bir destek bulmakta güçlük çekerler.[29] Bütün bu düşünceler karşısında hiç şüphesiz, Felsefi danışmanlar, yaptıkları işin sınırlarını çizme, onu tanımlama, kısaca Felsefi danışmanlığı insanlara anlatma gayreti içine girmişler ve öncellikli olarak da işe Felsefi danışmanlığın 'ne olmadığını' açıklamakla başlamışlardır. Çünkü Felsefi danışmanlığın, mevcut felsefe yapma tarzları olan akademik felsefe ve uygulamalı

1998, 15, 43-54.

[25] Chris Mace, *Philosophy as psychotherapy*. C. Mace (Ed.), Heartand soul: Thetherapeutic face of philosophy içinde (ss. 269-278). London 1999: Routledge.

[26] Richard C.Sivil, *Epimelia Heautou as Philosophical Counselling*. South African Journal of Philosophy, 2010, 29 (2).

[27] Warren Shibles, *Philosophical counseling, philosophical education and emotion*. International Journal of Applied Psychology, 1998, 12, 19–36.

[28] Donald Robertson, (1998). *Philosophical and counter-philosophical practice*. Practical Philosophy: The Journal of the Society for Philosophy in Practice, 1998, 1 (3).

[29] Christian Perring, *The limits of philosophical knowledge: Implications forphilosophical counseling*. Journal for Philosophical Practice, 2003.

felsefeden (applied philosophy) farklı olduğu özelliklerin altının çizilmesi bu iki felsefe yapma tarzıyla karşılaştırıldığında Felsefi danışmanlığın ne olduğunun anlatılması anlamına gelir. Bu yeni alanın henüz filizlenmeye başladığı yıllarda, Felsefi danışmanlar da bunu yapmışlardır. Felsefi danışmanlığın iddiası, akademik felsefe ve uygulamalı felsefeden farklı bir felsefe yapma tarzı olduğudur. Felsefi danışmanlar yaptıkları işin söz konusu bu iki felsefe yapma tarzından farklı olduğunu açıklamakta çok da zorlanmazlar. Bununla birlikte, Felsefi danışmanlık kendini, alternatifi olarak gördüğü psikolojik danışmanlık/psikoterapiden aynı ölçüde kesin çizgilerle ve rahatlıkla ayıramamaktadır. Psikolojik danışmanlığa alternatif bir danışmanlık türü olma iddiasının beraberinde getirdiği sorunlar, gerek Felsefi danışmanlar ve gerekse de konuya ilişkin yayınlarda bazı psikolog ve psikiyatristler tarafından dile getirilmektedir. Felsefi danışmanlar yaptıkları işi psikolojik danışmanlıktan farklı kılanın ne olduğunu dile getirirken, temel ayrımın, Felsefi danışmanlığın ilgi alanının insanların 'akılla', düşünen yanıyla ilgili ('ratio' temelli) sorunlar olduğunu ileri sürerler. Fakat Felsefi danışmanlar 'duygu durumlarından' kaynaklanan, davranışsal sorunlara neden olan, kendilerinin de psikolojinin alanına girdiğini kabul ettikleri durumları Felsefi danışmanlık uygulamalarının ilgilendiği sorunlardan doğru bir biçimde ayırt etme konusunda yaşanan kaçınılmaz sıkıntıları da görmezden gelmezler. Bunların yanında, yine düşünce ve duyguların birbirlerinden kesin çizgilerle ayrılıp ayrılamayacağı, bir bakıma insana onun 'ratio' düzleminden bakınca 'duygular' düzleminin ortadan kalkıp kalkmayacağı Felsefi danışmanlığın öncelikli olarak hesabını vermesi gereken sorudur. Yine bu temel soruya ek olarak, Felsefi danışmanların üzerinde düşünmeleri, cevap vermeleri gereken başka sorular da var: Felsefi danışmanlığın günlük sıkıntı/sorunlarıyla baş etmeye çalışan modern insana vaadi nedir? Günümüz insanı sorunlarıyla başa çıkabilmek için neden bir Felsefi danışmanın kapısını çalsın? Felsefi danışman, bir psikolojik danışman veya psikoterapistten farklı ne yapar? Felsefe eskiden olduğu gibi çağımız insanlarına da yaşama sanatını öğretebilir mi? Felsefenin bu eski geleneğinin yeni bir yorumu olduğu iddiasını taşıyan Felsefi danışmanlığın başarılı olabilmesi, tutunabilmesi ve etki alanını genişleterek varlığını sürdürebilmesi için gerekli olan kuramsal ve kavramsal dayanaklar nelerdir? Alternatif

bir danışmanlık türü olarak psikolojik danışmanlık ve psikoterapi ile hesaplaşmak zorunda olan Felsefi danışmanlığın kavramsal alt yapısını sağlamlaştırmak amacıyla ne söylenebilir?

Bunlarla birlikte, belki de tüm bu soruların kaynaklandığı çok temel bir soru cevap beklemektedir: *Genel olarak felsefe, özel olarak da Felsefi danışmanlık, insanın sıkıntılarına, sorunlarına, çare olabilir mi?*

Bertrand Russell, *The History of Western Philosophy* (Batı Felsefesi Tarihi) adlı eserinde felsefeyi önemli fakat cevaplanmamış soru, sorun, çatışma ve konularla uğraşan, bilim (empirik gerçekler) ve din (iman) arasında kimseye ait olmayan bir alan olarak tanımlar. Russell, söz konusu yapıtında bilimin cevaplayamadığı, *dünya akıl ve madde olarak ikiye mi bölünmüştür? Ve şayet öyleyse akıl nedir? Madde nedir? Gerçekten doğanın kanunları var mıdır? Veya bizim doğuştan düzen aşkımızdan dolayı biz öyle olduğuna mı inanıyoruz?"* gibi soruların cevaplarının laboratuvarda bulunamadığını, din adamlarının verdiği cevapların kesinliğinin modern kafalarda kuşkular doğurduğuna vurguyla, şöyle bir sonuca varır: "Bu soruların üzerinde çalışmak, eğer amacınız cevaplamak değilse, felsefenin işidir.[30]

Bir bakıma, Russell'ın "felsefenin işidir" dediği bu alanda Felsefi danışmanlar da sorularıyla kendilerine bir yer bulabilirler mi?

Mijuskovic, *Philosophical Counseling and Psychotheraphy* (Felsefi Danışmanlık ve Psikoterapi) adlı makalesinde varoluşçu felsefenin karşılaştırmalı olarak yaptığı bir ayrımı dikkate alarak, aslında felsefe, Felsefi danışmanlık ve psikoterapinin ilgi alanlarını, özellikle de psikoterapinin Felsefi danışmanlıktan farkını daha belirgin kılmaya çalışır. Mijuskovic önce varoluşçu felsefenin yaptığı üç ayrıma dikkat çeker. Bunlar: a) tümel ve gerekli olan, b) öznel ve göreceli olan (relatif) ve c) bireysel olarak mutlak olan. Bunlardan birincisi felsefenin, ikincisi psikoterapinin ve üçüncüsü de Felsefi danışmanlığın konusudur.[31]

Betül Çotuksöken "insan dünyasının bütünüyle tekil ile tümelin karşılaşma anlarından oluştuğuna"[32] işaretle, tekil-tümel gerilimi-

[30] Bertrand Russel, *A History of Western Philosophy*, Simon and Schuster, NewYork, 1945, s. xiv.

[31] Mijuskovic, *Some reflections on philosophical counseling and Psychotherapy,* s. 89.

[32] Betül Çotuksöken, *Felsefe*: *Özne-Söylem*. İstanbul: İnkılap Kitapevi, 2002, s. 7.